

Щепків Лілія Ярославівна, студентка 3 курсу,
Стефанишин Лілія Стефанівна, к.е.н.,
доцент кафедри гуманітарних та
фундаментальних дисциплін

СОБІВАРТІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ТА ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЇЇ РОЗМІР

Собівартість продукції – один з найважливіших показників економічного аналізу. У ньому фокусуються у грошовому вираженні витрати матеріально – технічних, трудових та фінансових ресурсів у зв'язку з підготовкою, організацією, веденням виробництва та реалізацією продукції. Собівартість належить до вирішальних чинників, що впливають на прибуток підприємств і показники рентабельності [1, с. 261].

Отже, собівартість продукції — це виражені в грошовій формі сукупні витрати на підготовку і випуск продукції (робіт, послуг). Собівартість характеризує ефективність усього процесу виробництва на підприємстві, оскільки в ній відображаються рівень організації виробничого процесу, технічний рівень, продуктивність праці та ін. Чим краще працює підприємство, ефективніше використовує виробничі ресурси, тим нижча собівартість продукції (робіт, послуг) [6, с. 176].

При обчисленні собівартості важливе значення має склад витрат, які до неї входять. Собівартість повинна включати до свого складу витрати необхідної праці, тобто витрати, що забезпечують процес відтворення всіх факторів виробництва (предметів і засобів праці, робочої сили і природних ресурсів), і не включати витрат додаткової праці, що відшкодовуються за рахунок прибутку.

Витрати на підготовку та освоєння виробництва включають витрати на виготовлення нових видів продукції в період їх освоєння, і витрати, пов'язані з освоєнням нових виробничих цехів, технологічних ліній, удосконаленням технології й організації виробництва.

Обслуговування виробництва містить витрати на забезпечення підприємств сировиною, матеріалами, паливом, енергією, водою, інструментами, іншими засобами та предметами праці. До цієї групи належать витрати, пов'язані з раціоналізацією та винахідництвом, амортизаційні відрахування на відновлення основних фондів, витрати на здійснення технологічного контролю за виробничими процесами та якістю продукції (робіт, послуг).

Охорона праці та техніка безпеки потребують витрат на створення необхідних санітарно-гігієнічних умов праці; на охорону та протипожежну безпеку, підтримання чистоти та порядку на підприємстві, обладнання кімнат відпочинку і прийому їжі; витрати, пов'язані з охороною навколишнього природного середовища.

До витрат на оплату праці та підготовку кадрів входять виплати працівникам, які беруть безпосередню участь у виготовленні продукції (наданні послуг), витрати пов'язані з найманням робочої сили та підготовкою кадрів для підприємства.

До інших витрат відносять відрахування на соціальні заходи, плату за оренду тощо [10, с. 112].

Слід зауважити, що з різних причин на практиці немає повної відповідності між справжніми витратами на виробництво та собівартістю продукції. Так, наприклад, до собівартості включаються витрати на оплату часу працівникам, які залучаються для виконання державних або громадських обов'язків, якщо ці обов'язки виконуються в

робочий час; оплата працівникам-донорам днів обстеження, здавання крові та відпочинку та ін. Разом з тим до собівартості не входять загальногосподарські (адміністративні) витрати та витрати на збут продукції (робіт, послуг).

Склад витрат, які входять до собівартості, не є незмінним, він може з тих чи інших практичних міркувань змінюватись. Та за всіх умов собівартість має найповніше відображати витрати на виробництво продукції (робіт, послуг).

Залежно від часу розрахунку розрізняють: планову собівартість, яку визначають перед початком планового періоду на основі прогресивних норм витрат ресурсів та цін на ресурси, що склались на момент складання плану; фактичну собівартість, яка відображає фактичні витрати на виробництво продукції за даними бухгалтерського обліку; нормативну собівартість, що відбиває витрати на виробництво та реалізацію продукції, розраховані на основі поточних норм витрат ресурсів; кошторисну собівартість, яка характеризує витрати на окремий виріб або замовлення, що виконується в разовому порядку.

Залежно від обсягу витрат, що входять до собівартості, розрізняють технологічну, цехову, виробничу собівартість. Технологічна собівартість включає витрати, пов'язані з технологічним процесом виготовлення продукції. Цехова собівартість охоплює витрати цехів на виготовлення продукції. Виробнича собівартість — це витрати підприємства, пов'язані з процесом виробництва продукції. Фактично виробнича собівартість збігається з цеховою собівартістю.

За тривалістю розрахункового періоду розрізняють собівартість місячну, квартальну, річну, а також індивідуальну собівартість і середньогалузеву. Індивідуальна собівартість відбиває витрати на виготовлення продукції в умовах окремого конкретного підприємства, середньо-галузева — відображає витрати на виготовлення однотипної продукції в середньому по галузі.

Індивідуальна собівартість використовується для планування, аналізу та порівняння витрат виробництва окремих підприємств, середньо-галузева — головним чином для ціноутворення.

Основними джерелами резервів зниження собівартості продукції наступні є:

1. Збільшення обсягу виробництва продукції;
2. Зменшення витрат на виробництво продукції за рахунок:
 - зниження матеріаломісткості продукції;
 - підвищення продуктивності праці;
 - більш ефективного використання виробничого устаткування [4,с.327].

Отож з усього вище наведеного можна зробити висновок, що для ефективного функціонування підприємства собівартість є надзвичайно важливим і впливовим чинником.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойчик І.М. *Економіка підприємства. Навчальний посібник* — К.: Атіка, 2010. — 480 с
2. *Економічний словник-довідник / За ред. док.екон.наук, проф. С.В.Мочерного.* — К.: Феміна, 2012. — 368 с.
3. Кулішов В. В. *Економіка підприємства: теорія і практика: Навчальний посібник.* — К.: Ніка-Центр, 2015— 216 с.
4. *Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. С.Ф. Покропивного.* — Вид. 2-ге, перероб. Та доп. — К.: КНЕУ, 2009. — 528 с.